

mgr Hanna Magdalena Pieńkowska

FATHER AS A PILLAR OF STRENGTH, GUIDE, FRIEND

Ojciec jako opoka, przewodnik, przyjaciel

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3178-2533> E-mail: hannapienkowska@wp.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.35.23>

Wprowadzenie

W tradycyjnym podejściu głównym zadaniem ojca było zapewnienie bytu materialnego całej rodzinie, a matka odpowiadała jedynie za wychowanie potomstwa. W tamtym czasie miarą dojrzałości człowieka były wyniki ekonomiczne. W tym klasycznym podziale ról ojcowie nie mieli miejsca na wyrażanie emocji, komunikowanie swoich wartości czy budowanie relacji z dziećmi. Jednak w wyniku zmian społecznych i materialnych XXI wieku tradycyjna postać ojca uległa zmianie i przeszła kilka zmian. Współcześni ojcowie odgrywają bardzo ważną, trudną, a nawet szczególną rolę w rozwoju moralnym swoich dzieci. Ojca i jego roli nie zastąpi nikt, kto otacza dziecko, ani najlepsza matka. Jeśli dzieci zostaną pozbawione wychowawczego wpływu ojca, złożony proces wychowania jest skazany na niepowodzenie. Dzieje się tak dlatego, że rodzina jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze jest przede wszystkim systemem autonomicznym, jednak o jej funkcjonowaniu decydują czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, wynikające ze struktury rodziny. Po pierwsze, wpływ polityki społecznej, społeczno-ekonomicznych warunków życia, zwłaszcza zatrudnienia, opieki zdrowotnej, wynagrodzeń, emerytur, cen towarów i usług oraz dystrybucji dóbr konsumpcyjnych w danym kraju, faktycznie wpływa na poziom utrzymania materialnego rodzin. A co za tym idzie, zdolność do zaspokajania wielu potrzeb biologicznych, a także potrzeb psychospołecznych i kulturowych¹.

Zadaniem ojca jest zapewnienie dziecku elementów stabilności wewnętrznej niezbędnych do prawidłowego rozwoju. Autorytet ojca zależy od jego postawy, oddania i zaangażowania w swoją rolę wychowawczą. Brak ojca biologicznego lub ojciec, który nie wypełnia w pełni swoich obowiązków w rodzinie, jest główną przyczyną wielu patologii społecznych.

Z drugiej strony szlachetne ojcostwo chroni rodzinę, spaja ją i daje poczucie przynależności i bezpieczeństwa. Dla mężczyzn bycie ojcem jest doświadczeniem fundamentalnym. Pozwala mu to osiągnąć pełną dojrzałość jako człowieka pod względem emocjonalnym i duchowym².

1. Ojciec jako opoka rodziny

Bycie ojcem jest wyzwaniem, któremu nie każdy mężczyzna może sprostać. Aby to osiągnąć, trzeba wykazać się nie tylko siłą i umiejętnościami, ale przede wszystkim sercem. Prawdziwy ojciec pomaga się rozwijać, wzrastać i pokonywać słabości. Niektórzy ojcowie tłumaczą swój brak czasu ciężką pracą dla dobra swoich dzieci i w ten sposób okazują im miłość. Problem w tym, że dzieci wymagają więcej czasu i uwagi, niż powinny spędzać z ojcem. Miłość ojcowska ma inny charakter niż miłość macierzyńska. Miłość matki jest zazwyczaj bezwarunkowa. Matka kocha swoje dzieci po prostu dlatego, że są przy niej. Natomiast ojcowie kochają swoje dzieci miłością warunkową. Ojciec pokazuje moralny obraz siebie i wpaja dziecku zasady i wartości, które będą im towarzyszyć przez całe życie.

¹ B. Matyjas, *Rodzina w pedagogice społecznej* [w:] K. Gąsior, T. Sakowicz (red.), *Pedagogika społeczna w służbie rodzinie*, Kielce 2005, s. 26

² J. Augustyn, *Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe*, Wyd. WAM, Kraków 2009, s. 72.

Jednocześnie miłość ojcowska opiera się na prawach, co inspiruje dziecko do ciężkiej pracy nad sobą, inspiruje je do działania, sprzyja jego dalszemu rozwojowi duchowemu, emocjonalnemu i moralnemu. Ponadto ważnym czynnikiem jest także krytyka ojca. Ojcowie uczciwie oceniają działania i zachowania swoich dzieci oraz uczciwie wyrażają swoje opinie³. Dlatego miłość do dziecka nie oznacza akceptowania wszystkiego, czego dziecko pragnie. Zasady i standardy postępowania powinny być źródłem mądrości. Dar ojca w postaci przekazywanych wartości jest dla dziecka bardzo ważny, pozwala mu znaleźć punkt odniesienia w dążeniu do osiągnięcia własnej tożsamości i wolności. Brak miłości ojcowskiej pojawia się wówczas, gdy ojciec nie dopełnia swoich obowiązków prawnych. Przykładem może być sytuacja, gdy ojciec konsekwentnie uchyla się od pełnienia swoich powinności względem dziecka np. płacenia alimentów, pomimo posiadania wysokich dochodów i możliwości utrzymania.

Należy szanować i chronić rolę ojca, zgodnie z normami rodzicielskimi. Ojciec, który chce pełnić swoją rolę z godnością i czułością, musi mocno wzmacniać i chronić swój autorytet jako ojca. Jeżeli bowiem jego autorytet nie znajdzie uznania, nie będzie mógł mieć realnego wpływu na wychowanie moralne dziecka. Jeśli ojciec chce, aby jego dziecko czuło się pewnie i znało swoją wartość jako dorosły, powinien spędzać z dzieckiem jak najwięcej czasu i uczestniczyć w czynnościach, które dziecko wykonuje na co dzień. Na każdym etapie rozwoju dzieci potrzebują afirmacji ze strony ojców i świadomości, że ojcowie są z nich dumni. W rzeczywistości wpływ, jaki ojcowie mają na swoje dzieci, pozostaje przez całe życie. Jako dorośli synowie dziedziczą wiele cech osobowości ojca, podczas gdy córki podświadomie wybierają partnerów o podobnych cechach. Dlatego bardzo ważne jest, aby ojcowie dawali dobry przykład swoim dzieciom. Jego słowa muszą znaleźć odzwierciedlenie w jego czynach. Nie wystarczy wyjaśniać dzieciom, co jest sprawiedliwe, pokorne, uczciwe i szlachetne. Bo musi się ona wyrażać przede wszystkim poprzez działania dziecka.

Każde dziecko ma niezwykłą zdolność obserwacji, a gdy dorasta, staje się coraz bardziej świadome cudownych cech swojego ojca. Rezultatem jest nieograniczone naśladowanie jego zachowania. Kryzys modelu ojcowskiego rodzi wiele patologii wychowawczych, takich jak narkomania, prostytutka, alkoholizm u dzieci i młodzieży, próby samobójcze, narkomania. Ojcowie często nie potrafią dawać swoim dzieciom prawidłowego i surowego przykładu moralnego. Patologiczne zachowanie może w pierwszej kolejności skutkować przedstawieniem policji niebieskiej karty, a następnie podjęciem odpowiedniego postępowania sądowego, które ma za zadanie ograniczać prawa rodzicielskie, pozbawiać je praw rodzicielskich, płacić świadczenia medyczne lub ścigać z powodu problemów psychologicznych. Zainteresowanie ojca sprawami dziecka przekłada się również na przebieg procesu ich socjalizacji⁴. Optymalny rozwój dziecka wymaga nie tylko fizycznej obecności ojca, ale także jego udziału w relacji. W przypadku dzieci oznacza to spędzanie czasu z dziećmi i wspólne robienie różnych czynności opiekuńczych takich jak ubieranie, kąpiel, karmienie, pora snu, dostępność emocjonalna, rozmowa, uczestnictwo w ważnych chwilach dorastania itp. Zaangażowanie ojca od najwcześniejszych dni życia dziecka pomaga w budowaniu bezpiecznej więzi. Niemowlęta mające zaangażowanych i troskliwych ojców, również lepiej dostosowują się do nowych sytuacji, są odważniejsze, chętne do odkrywania i szybciej wkraczają w nowe interakcje. Tendencja ta jest widoczna także w późniejszych latach życia. Inne aspekty rozwoju, na które wpływa zaangażowanie ojca, to posiadanie wewnętrznego poczucia kontroli oraz zwiększona autonomia emocjonalnej. Należy podkreślić, że zaangażowanie ojców w relacje z dziećmi pozytywnie wpływa na większą samoocenę dzieci. Zaangażowanie ojca i dobre relacje między

³ K. Pospiszyl, *Ojciec a wychowanie dziecka*, Wyd. Żak, Warszawa 2007, s. 26-32.

⁴ P. Forma, *Realizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach wielodzietnych oraz czynniki ją warunkujące*, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach, s.110

dzieckiem a ojcem przyczyniają się do wyższego poczucia dobrostanu, satysfakcji i ogólnego dobrostanu u dzieci i młodzieży.

2. Ojciec jako przewodnik życia

Ojciec jest osobą, której dziecko całkowicie ufa, a zaufanie to opiera się na byciu przy dziecku i towarzyszeniu mu od pierwszych chwil jego narodzin, co ma ogromne znaczenie dla jego rozwoju, moralnego i duchowego rozwoju dzieci. Ojciec pokazuje dziecku także ściśle aksjomatyczny aspekt życia, podkreślając cel ludzkiej egzystencji i wyjaśniając, co jest dobre, co jest cierpieniem, a co złem⁵. Dzieci potrzebują i oczekują głębokiego kontaktu z ojcem. A jest to możliwe tylko wtedy, gdy tata jest uczciwy, otwarty i komunikatywny. Rozmawiając z dziećmi, ojciec może zatrzymać się na sprawach ogólnych, ale może też otworzyć się wewnątrz, dzielić się doświadczeniami, myśleć i rozmawiać o sukcesach i porażkach. Tylko taka wymiana opinii i emocji jest naprawdę konstruktywna. Ważnym kontekstem rozwoju dzieci jest ich funkcja w społeczeństwie. Okazuje się, że także w tym obszarze zaangażowanie ojca przynosi pozytywne efekty, m.in.: związane z ogólnym poziomem kompetencji społecznych. Buduje wówczas więź i ułatwia zgodność, a także odwet w postaci otwartości i szczerości dziecka wobec ojca. Ważnym zadaniem ojca jest regularne odpowiadanie na nurtujące dziecko pytania i rozwianie wszelkich jego wątpliwości. Każdy ojciec musi zrozumieć, że nie wymaga to wykształcenia pedagogicznego ani doktoratu z psychologii dziecięcej. Trzeba zrozumieć naturę problemu dziecka, który często jest trywialnym problemem. Odpowiadać mu świadomie i informacyjnie, z wielką miłością, wydobywając w ten sposób to, co każde dziecko, niezależnie od wieku, chce usłyszeć od swojego ojca. Synowi będą potrzebne słowa ojca: jesteś silnym i odpowiedzialnym mężczyzną, a córce: jesteś piękną i inteligentną dziewczyną. Ojciec, który chce w niezwykły sposób spełniać swoją rolę ojca, musi uczyć swoje dzieci radzenia sobie z problemami i wyzwaniem, jakie przynosi im życie. Nauka ta jest konieczna przede wszystkim dla dobrego rozwoju moralnego i duchowego. Jeśli człowiek nie potrafi kontrolować swoich emocji i potrzeb i nie nauczy się, jak je kontrolować, stanie się jego niewolnikiem. Ojciec może nauczyć swoje dziecko tej trudnej umiejętności, o ile potrafi się opanować i żyć zgodnie z założeniami i zasadami, których uczy. Obowiązki ojca w rodzinie można podzielić na dwie kategorie te, które są wykonywane bezpośrednio i te, które są wykonywane pośrednio. Na życie dziecka można pozytywnie wpłynąć poprzez bezpośrednią interakcję z nim, wykorzystanie wpływu edukacyjnego i ustanowienie wspierającej relacji z matką, co z kolei pomaga budować autorytet dziecka. Obecnie bardzo popularna jest koncepcja tego, jak ojcowie powinni zachowywać się w rodzinie i zakłada ona troskę, przyjaźń i delikatność wobec dziecka, gdy dorasta. Należy jednak pamiętać, że każdy ojciec ma swój sposób działania w rodzinie, a to zależy od wielu rzeczy⁶.

Prawdziwy ojciec staje się osobą godną zaufania w oczach dziecka, co pozwala mu skutecznie wpływać na rozwój psychiczny dziecka. Wiele badań wskazuje również, że zaangażowanie ojca jest bardzo ważne dla poprawy zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i przystosowania się do nich. Dzieci, których ojcowie są zaangażowani, rzadziej doświadczają poważnych objawów, takich jak stany lękowe i depresja, lepiej radzą sobie z bieżącymi problemami i rzadziej angażować się w ryzykowne zachowania. Zachowania ryzykowne to narażenie na substancje psychoaktywne, ryzykowne zachowania seksualne, konflikty z prawem. Należy podkreślić, że zaangażowanie ojców we wczesnym dzieciństwie wpływa na późniejsze zachowania dzieci. Im więcej czasu ojciec spędza ze swoim dzieckiem i im bardziej jest zaangażowany w relację z dzieckiem, to jego dziecko ma poczucie bezpieczeństwa i nie wchodzi w relacje zagrażające. Natomiast jeżeli ojciec nie uczestniczy w życiu dziecka tym

⁵ K. Pospiszyl, *Ojciec a wychowanie dziecka*, s. 130.

⁶ V. Tanaś, W. Welskop, *Rodzina w społeczeństwie konsumpcyjnym*, Wyd. Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu, Łódź 2018.

gorsza staje się sytuacja i tym bardziej popada w problemy jak lęk, depresja, negatywne emocje, wandalizm, oszustwa i problemy w szkole w okresie dojrzewania. Poprawa relacji między ojcami a nastolatkami poprawia samopoczucie i zdrowie psychiczne nastolatków. Dlatego warto walczyć o swoją relację z dzieckiem. Nigdy nie jest za późno, aby stać się lepszym, bardziej aktywnym ojcem. Krótko mówiąc, obecność i uczestnictwo ojca w relacji z dzieckiem od samego początku ma ogromne znaczenie dla jego dobrego rozwoju. Przytoczone powyżej racje konsekwentnie pokazują, że lepsze relacje z ojcami sprzyjają optymalnemu rozwojowi w dzieciństwie i okresie dojrzewania i mogą pozytywnie przekładać się na funkcjonowanie nawet w wieku dorosłym. Drodzy Ojcowie, pamiętajcie o tym, że wasze dzieci potrzebują waszej bliskości, waszej obecności i waszego zaangażowania. Od początku podjęte wysiłki są najlepszą inwestycją w ich rozwój i szczęście.

Praktycznym aspektem wychowania moralnego dzieci jest nauczenie ich umiejętności samodzielnej pracy i zarabiania oraz przekonanie, że szczęście człowieka wynika z ciężkiej pracy. Dzięki temu dziecko nabierze szacunku do swojej pracy i szacunku do własnych pieniędzy. Ponadto ojciec musi posiadać praktyczną i aktualną wiedzę na temat otaczającej rzeczywistości, np. o rynku pracy. Sytuacja rodzinna zmienia się wtedy, gdy ojciec jest bezrobotny i bierny zawodowo. Zwiększa się częstotliwość kontaktów między członkami rodziny i zmienia się status dzieci⁷. Tego typu działalność nie jest łatwa, dlatego wymaga dużego wysiłku i determinacji ze strony ojca, aby doradzać dziecku w wyborze kariery. Powyższe cechy są niezwykle istotne w nauczaniu dzieci zasad moralnych, gdyż obraz ojca w oczach dziecka ma ogromny wpływ na jego psychikę i sposób patrzenia na świat⁸.

Dziecko potrzebuje ojca nonkonformisty, ale stanowczego, zdolnego zbudować w jego życiu trwałe fundamenty moralne. Aby jasno zobrazować rolę ojca w procesie wychowania moralnego swoich dzieci, należy posłużyć się porównaniami wtórnymi. Sztukę ojcostwa można porównać do pracy głębokiej, ciągłej i upokarzającej. Każdego dnia wkłada całe swoje serce i duszę w opiekę nad swoim dzieckiem. Wkład i wysiłek ojca większy i bardziej osobisty, ponieważ dzieli się nim ze swoim dzieckiem. Jednak jego praca, podobnie jak praca robotnika, jest ciężka i mozolna ale także szlachetna, a jednocześnie konkretna i pełna prostoty. Jest to wynik uczestnictwa w dziele przekazywania życia, które leży w sercu całego stworzenia. Wrodzona inteligencja natury oznacza, że życie nie potrzebuje skomplikowanych technologii, teorii naukowych ani złożonej aktywności umysłowej, aby przetrwać. Życie ma swój rytm, w którym się regeneruje, samorealizuje i kończy we właściwym momencie. Ojcostwo polega po prostu na wsparciu – z troską i miłością⁹.

3. Ojciec jako przyjaciel

Każdy ojciec powinien być nie tylko rodzicem i wychowawcą, ale także przyjacielem swoich dzieci. Niepodważalną i niezaprzeczalną prawdą jest to, że obecność ojca jest konieczna dla rozwoju dziecka. Wywodzi się z typowo ludzkich cech behawioralnych i musi spełniać wiele funkcji niezbędnych dla wychowania moralnego dzieci. Ojciec pełni rolę nauczyciela, z jednej strony kształtując osobowość dziecka, podnosząc świadomość, ucząc pokory, odpowiedzialności, introspekcji, sprawiedliwego traktowania wszystkich, a z drugiej strony ucząc sztuki radzenia sobie. Żyj w świecie, zabierz dziecko z domu i otwórz przed nim cały świat. Jednym z głównych zadań ojca w wychowaniu moralnym swoich dzieci jest zapewnienie

⁷ B. Kołaczek, *Wpływ bezrobocia na postawy i życie rodzinne kobiet*, „Problemy Rodziny” 1992, nr 2, s. 9-11; H. Marzec, *Sytuacja dziecka w rodzinie bezrobotnej*, „Problemy Rodziny” 1999, nr 4, s. 30-34; T. Rymarz, *Psychospołeczne aspekty funkcjonowania rodzin z problemem bezrobocia*, „Psychologia Wychowawcza” 1999, nr 1, s. 34-40

⁸ J. Eldredge, *Masz to, czego trzeba, Co powinien wiedzieć każdy ojciec*, Wyd. Logos, Poznań - Warszawa 1990, s. 25-35

⁹ M. Tubisz, *Rola ojca w procesie moralnego wychowania dziecka - Aspekt Prawno-Psychologiczny*, Kortowski Przegląd Prawniczy, s. 42.

im poczucia bezpieczeństwa. Częsty kontakt ojca z dzieckiem zmniejsza poczucie zagrożenia. Szczera rozmowa z tatą pozwala dziecku stawić czoła trudnościom napotykanym w życiu oraz zyskać pewność siebie i niezależność. Brak troski ojca sprawia, że dziecko czuje się bezradne i bezsilne.

Wtedy łatwo go skrzywdzić i zranić. Dlatego ojciec musi być opiekunem własnego dziecka. Musi zachować czujność i uważać na grożące mu zagrożenia. Oznacza to także mówienie „nie”, gdy jest to konieczne, co nie zawsze podoba się dziecku. Jednak w żadnym wypadku nie zwalnia to ojca z wszelkich zajęć edukacyjnych. Udział ojca, jego obecność w życiu dziecka, realizacja wspólnych działań, jego zainteresowanie życiem i wsparcie przyczyniają się do lepszego rozwoju poznawczego. Zaangażowanie ojca od najwcześniejszych dni życia dziecka sprzyja lepszym funkcjom poznawczym zarówno w dzieciństwie, jak i w kolejnych latach życia.

Na lepszy rozwój językowy dziecka wpływa także bliska relacja z ojcem i częstotliwość interakcji z nim. Dzieci zaangażowanych ojców są bardziej zmotywowane do nauki i osiągają lepsze wyniki w nauce. Ponadto czerpią także większą satysfakcję z nauki i mają bardziej pozytywne nastawienie do edukacji. Lepszy rozwój poznawczy dzieci mających zaangażowanych ojców skutkuje także nowymi osiągnięciami życiowymi. Brak wsparcia ojca przyczynia się do narastających problemów zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży tj. fale depresji, próby samobójcze, coraz większa liczba dzieci i młodzieży wymagających leczenia psychiatrycznego i psychoterapii. Jak widać, jedną z możliwych przyczyn tych problemów jest słaba relacja z ojcem, a większe zaangażowanie ojca i możliwość nawiązania z nim dobrej relacji może uchronić wielu młodych ludzi przed poważnymi problemami psychicznymi¹⁰.

4. Zaobserwowany brak wpływu ojca w dzieciństwie lub w okresie dojrzewania:

- Przystępczość nieletnich jest częstsza wśród dzieci, które czują się odrzucone przez ojców.

- Problemy w nauce i przemoc rówieśnicza u nastolatków są częstsze w rodzinach, w których w dzieciństwie brakowało bliskości i akceptacji ze strony ojców.

- Zażywanie narkotyków przez nastolatki wiąże się z brakiem uczuć i odrzuceniem ze strony ojców w dzieciństwie.

- Depresja i stany lękowe u nastolatków częściej występują u osób, które mają konfliktowe relacje z ojcami i nie otrzymują od nich wsparcia.

- Młodzież częściej przyjmuje postawę rodziców w stosunku do małżeństwa, rozvodu, męskości, kobiecości i seksualności, jeśli ma bliską więź z ojcami.

- Uściski ze strony ojca i zdrowy kontakt fizyczny z ojcami wiążą się ze zwiększoną samoocena u nastoletnich dziewcząt.

- Brak bliskiej relacji z ojcem jest jedną z głównych przyczyn dezorientacji seksualnej u chłopców, prowadzącą do dysforii płciowej i zwiększającej prawdopodobieństwo rozwinięcia się tendencji homoseksualnych.

5. Wpływ relacji z ojcem w dzieciństwie i okresie dojrzewania na dorosłość dziecka przedstawia się następująco:

- Mężczyźni, którzy w dzieciństwie mieli dobre relacje z ojcami, lepiej radzą sobie w sytuacjach problemowych i stresie w wieku dorosłym.

- Zaburzenia osobowości i zaburzenia odżywiania częściej występują u kobiet, które czują się odrzucone przez ojców.

- Szczęście, satysfakcja z życia oraz niższy poziom lęku i depresji wiążą się u młodych ludzi z silniejszymi więziami z ojcami.

¹⁰ D. Ruskiewicz, *Realizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinie samotnego ojca*, Centrum Edukacji Europejskiej, Toruń 2005, s. 45.

- Silne kształtowanie się męskiej tożsamości nie zależy od jasności męskich cech ojca, ale od tego, czy ojciec jest bliski i czuły.

6. Warunki, w których ojcowie mogą mieć pozytywny wpływ na rozwój swoich dzieci:

- Zaangażowanie ojca wpływa na przystosowanie psychiczne dziecka, ale tylko wtedy, gdy jest postrzegane jako wyraz uczuć.
- Jakość relacji z ojcem jest ważniejsza dla rozwoju dziecka niż czas i wysiłek ojca.
- Ojcowie częściej niż matki zachęcają swoje dzieci do niezależności i podejmowania ryzyka.
- Ojcowie chętniej uczestniczą w opiece nad dziećmi, jeśli wiedzą, że może to mieć znaczący wpływ na życie ich dziecka¹¹.

Ważnym kontekstem rozwoju dzieci jest ich funkcja w społeczeństwie. Okazuje się, że także w tym obszarze zaangażowanie ojca przynosi pozytywne efekty związane z ogólnym poziomem kompetencji społecznych. Dzieci zaangażowanych ojców częściej utrzymują dobre relacje z rówieśnikami i doświadczają bardziej pozytywnych interakcji, a także w okresie dojrzewania. Dodatkowo relacje tworzone przez te dzieci w wieku dorosłym charakteryzują się większym poczuciem bezpieczeństwa i lepszymi relacjami z partnerami. Ponadto zaangażowanie ojca prowadzi również do wyższego poziomu rozwoju moralnego i bardziej prospołecznych zachowań. Ojciec w oczach dziecka to odważny, pokorny i czarujący przyjaciel. To klasyczna sztuka ojcostwa. Ponadto ojciec musi znać swoje prawa i obowiązki wynikające z przysługujących mu praw rodzicielskich. W tym przypadku rolą ojca jest dokonywanie rozsądnych wyborów w imieniu swojego małoletniego dziecka. Rola ojców w wychowaniu i rozwoju dzieci niesie za sobą wiele wyzwań, trudności ale i sukcesów. Badani nad wpływem ojców i matek na rozwój dzieci wyraźnie wskazują na wyjątkowo duże znaczenie roli ojca. Nie można powiedzieć, że rola matki jest ważniejsza lub że rola ojca jest ważniejsza. Jedno i drugie jest ważne i jednocześnie różne.

Podsumowanie

Dla dziecka kocham Cię oznacza przede wszystkim spędzanie z nim czasu i zainteresowanie jego osobą i pracą. Na nic nie przydadzą się te raz do roku spacer, prezenty i pamiątki, którymi ojciec usprawiedliwia swoją nieobecność. Podstawową zasadą jest systematyczne i regularne spędzanie czasu z dzieckiem. Tylko wtedy pomiędzy dzieckiem a jego ojcem rozwija się bliska i osobista relacja. Wszystko, co do tej pory zostało powiedziane o ojcach to przede wszystkim gwarancja bezpieczeństwa i zaufania, zainteresowanie sprawami dziecka, uczciwość, otwartość, komunikatywność, dyspozycyjność, wsparcie to cechy prawdziwego przyjaciela. Przyjaciel to coś więcej niż krewny. Jest osobą, do której możesz się zwrócić, gdy potrzebujesz pomocy i zawsze ją otrzymasz. Wreszcie przyjaciel ojciec jest trenerem życia, prezentującym szacunek, dyscyplinę i przygodę. Jego zadaniem jest wyrwanie dziecka z idealnego komfortu matki i rodziny i pokazanie mu prawdziwego świata na zewnątrz. W ten sposób daje swoim potomkom odwagę, otwartość i siłę. Budzi to ciekawość i potrzebę odkrywania tego, co nowe i nieznanne. Aby dojrzałe pełnić rolę ojca, trzeba mieć świadomość jego ogromnej wagi. Przekonanie, że jest to udział w czymś bezcennym, choć niesie ze sobą także wiele pytań i obaw. Ojcostwa nie można pozostawić przypadkowi i traktować obojętnie, jako tylko jeden z wielu życiowych obowiązków do wypełnienia. Przecież dotykamy rzeczy wyjątkowych, indywidualnych, które odciskają piętno na rozwoju moralnym naszego dziecka, co ma ogromny wpływ na kształtowanie się jego osobowości i tego, kim się stanie. Jakim człowiekiem ma się stać.

¹¹ Kancelaria Senatu Biuro Analiz i Dokumentacji, dr Sz. Grzelak, *Rola ojca i postawy Polaków wobec ojcostwa w świetle badań społecznych*, 2013.

Kluczowym ogniwem relacji są także uprawnienia wywodzące się w całości z regulacji prawnych, jakie przysługują ojcu w stosunku do swoich dzieci. Dzięki nim dziecko aż do osiągnięcia pełnoletności nadal ma pełną opiekę rodziców. Ważne jest, aby w tym okresie ojciec korzystał ze swoich praw w sposób rozsądny i jasny, aby mógł właściwie wywiązać się ze swoich obowiązków prawnych, takich jak zapewnienie dzieciom majątku, zgoda na leczenie dzieci, wybór ścieżki pójścia do szkoły. Ojciec jest wzorem do naśladowania dla swoich dzieci. Podstawą udanego ojcostwa jest udane małżeństwo. Najważniejsze, co ojciec może dać swoim dzieciom, to po prostu, kochać matkę szczerze, mądrze, dojrzałe, wiernie, wyłącznie i na zawsze. Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość edukacji dzieci jest także polityka państwa prorodzinną. Istotnym elementem powinno być wspieranie ojcostwa poprzez ukazywanie, że rola ojca jest fundamentalna w wychowaniu moralnym dziecka i jest oceniana przez władze publiczne i organizacje państwowe. Ponadto zwiększać wiedzę na temat ważnej i wyjątkowej roli ojców oraz warunków skutecznego ojcostwa poprzez organizowanie warsztatów kształcących ojców w zakresie umiejętności rodzicielskich i dostarczających im sposobów budowania pozytywnych relacji z dziećmi. Ponadto ważnym czynnikiem stabilności społecznej państwa oraz siły i stabilności rodziny jest ustanowienie praw respektujących prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z ich przekonaniami religijnymi i cnotami. Wiele dzieci wychowywanych jest w rodzinach monoparentalnych w wyniku rosnącej liczby rozpadających się małżeństw i związków nieformalnych. Matka jest zazwyczaj tą, która pozostaje przy dziecku. Brak postaci ojca ma niekorzystny wpływ na rozwój jednostki. Trzeba także podkreślić aspekt zamożności rodziny, biorąc pod uwagę poziom udziału matek i czynniki takie jak finanse, samotne matki często znajdują się w trudnej sytuacji, która poważnie ogranicza ich zdolność do zapewnienia dzieciom dostępu do wysokiej jakości edukacji i opieki zdrowotnej.

Dorastające dzieci bez ojca są bardziej narażone na trudności emocjonalne, takie jak zwiększona samodyscyplina, wysoki poziom aktywności i problemy z koncentracją. Wśród nich jest większe prawdopodobieństwo wystąpienia depresji i odizolowania się od rówieśników. Nieobecność ojca wpływa na rozwój poznawczy dziecka, co skutkuje trudnościami w podejmowaniu decyzji, słabą oceną sytuacji i gorszymi wynikami w nauce. Nieobecność ojca wiąże się także z ograniczonym rozwojem społecznym, niższą pewnością siebie, słabszymi kompetencjami społecznymi oraz wyższym wskaźnikiem agresji lub nadmiernym wycofaniem. Brak ojcostwa może skutkować utratą przez chłopców zdolności identyfikowania się z płcią i akceptowania sztywnej męskości opartej na mediach, literaturze czy filmach. Można temu przeciwdziałać kiepskie relacje z ojcami, którzy są istotnymi postaciami w społeczeństwie. Jak widać nieobecność ojca może mieć poważne konsekwencje dla rozwoju dziecka, wpływając na funkcjonowanie jego w dorosłym życiu. Należy podkreślić znaczenie zapewnienia dzieciom możliwości więzi z obojgiem rodziców w przypadku rozpadu ich związku. Należy również zauważyć, że nieodpowiedzialni ojcowie często porzucają swoje rodziny i nie ingerują w życie dziecka. Dobrze, że pamiętają o niezwykle ważnej roli, jaką odgrywają w rozwoju swoich dzieci. Niech ta świadomość będzie dla nich motywacją do większego zaangażowania, nawet jeśli ich relacja z matką jest zerwana. Na koniec należy podkreślić, że ogromne znaczenie mają tutaj zaangażowanie i umiejętności samotnej matki.

Bibliografia:

1. Grzelak Sz., *Rola ojca i postawy Polaków wobec ojcostwa w świetle badań społecznych*, Warszawa 2013.
2. Augustyn J., *Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe*, Wyd. WAM, Kraków 2009.
3. Canfield K., *Serce ojca. Jak być dobrym ojcem*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2007.
4. Eldredge J., *Masz to, czego trzeba, Co powinien wiedzieć każdy ojciec*, Wyd. Logos, Poznań - Warszawa 1990.

5. Grzelak S., *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań na świecie i w Polsce*, Wyd. Rubikon, Kraków 2009.
6. Grzelak S., *Dziki ojciec. Jak wykorzystać moc inicjacji w wychowaniu*, Wyd. W Drodze, Poznań 2009.
7. Kołaczek B., *Wpływ bezrobocia na postawy i życie rodzinne kobiet*, „Problemy Rodziny” 1992, nr 2.
- Marzec H., *Sytuacja dziecka w rodzinie bezrobotnej*, „Problemy Rodziny” 1999, nr 4.
- Rymarz T., *Psychospołeczne aspekty funkcjonowania rodzin z problemem bezrobocia*, „Psychologia Wychowawcza” 1999.
8. Matyjas B., *Rodzina w pedagogice społecznej* [w:] K. Gąsior, T. Sakowicz (red.), *Pedagogika społeczna w służbie rodzinie*, Wyd. Naukowe PWN, Kielce 2005.
9. Pospiszyl K., *Ojciec a wychowanie dziecka*, Wyd. Żak, Warszawa 2007.
11. Ruszkiewicz D., *Realizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinie samotnego ojca*, Wyd. Centrum Edukacji Europejskiej, Toruń 2005.
10. Sikorska M., *Nowa matka, nowy ojciec, nowe dziecko. o nowym układzie sił w polskich rodzinach*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
11. Skoczylas Ł., *Hegemoniczna męskość i dywidenda patriarchy. o społecznej teorii płci kulturowej Raewyn Connell*, „Refleksje” nr 4. 2011.
12. Szlendak T. *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wyd PWN, Warszawa 2010.
13. Śmietana M., *„Matczyni” ojcowie? Męskość i kobiecość w hiszpańskich rodzinach ojców gejów*. [w:] K. Wojnicka, E. Ciaputa (red.), *Karuzela z mężczyznami. Problematyka męskości w polskich badaniach społecznych*, Wyd. Impuls, Kraków 2011.
14. Tanaś V., Welskop W., *Rodzina w społeczeństwie konsumpcyjnym*, Wyd. Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu, Łódź 2018.
15. Tubisz M., *Rola ojca w procesie moralnego wychowania dziecka - Aspekt Prawno-Psychologiczny*, Kortowski Przegląd Prawniczy.

Netografia:

1. Kancelaria Senatu, *Rola ojca i postawy Polaków wobec ojcostwa w świetle badań społecznych*, [w:] <http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/2415/> (dostęp 04.01.2024).